

זמן מתן תורתנו

כיצד לנצל את מתן התורה
שבכל שנה מחדש

ליקוט מתוך שיחות
נכתב על ידי אחד השומעים

תשפ"א

ניתן להשיג
את הספר דברי חיזוק והדרכה
ואת החוברות בכתובות דלהלן

זכרון יעקב: רח' הזית 2 משפ' גריינמן

בני ברק:

פ. כץ: רח'
גניחובסקי 21
משפ' פרידמן
0527668996

רח' רנזנהיים 7
משפ' גריינמן
0527183997

הלפרין 1
קומה ב'

רבי עקיבא 54
משפ' שכטר

רח' אלחריזי 3
משפ' פוליקמן

חידושי הרי"מ 3
קומה ב'

אחיסמך

הרב י. זילבר 03-6188879
הרב י. קול: 0556792223

אזור הנגב

0548530503

מודיעין עלית:

הרב מרדכי פרקש / שאג"א 9
0527160501
בנאות הפסגה 05331-09964

ירושלים

הרב לובצקי
0533147220

תוכן ענינים

- אלנצל את הימים
גמתן תורה בכל שנה
וסיכום הדברים
זנתינת התורה בכל אחד כפי קבלתו והערכתו למתנה
חקיבלנו את התורה כפי היכולת שלנו
יכמה פרטים שיש לשנן ביסוד המושג עול תורה
יעמלה של תורה
יאלהעריך כל רגע
יבמילה של דברים בטלים

השמחה בחג השבועות

- יגהתבוננות
טואשרינו מה טוב חלקנו

ענינים נוספים בזכות שבתורה

- טזהטוב האמיתי
כ”חזר הקב”ה על כל האומות שיקבלו את התורה”
כבהמקום היותר רגיש הוא ”הלב”

ליקוט הוספות

- כדבדברי הגמרא מגילה עצרת נמי ראש השנה היא
כהואהבת לרעך כמוך
כופעולות רבות נעשות מכח הקנאה

כז כשמתחזקת האמונה אין מקום לקנאה
כז גנות ההנאה להתעסק בבזיון חברו
כח התרופה היחידה – עסק התורה

מגילת רות

ל אמרה תורה תן חלקי בשבט של עוני
לא המבחן של האדם ביסורים
לב הכל מתנהל לטובה
לג להעריך כראוי כל מעשה קטן בזמן קושי
לד התביעה להתחשב במצבו של השני
לה לחדד את הידיעה
לו חסד בתפילה

לנצל את הימים

בכמה מקומות בדברי חז"ל, מבואר שיש בחג השבועות שבכל שנה ושנה מעין מתן תורה, וכן שיש ענין מסוים של ראש השנה, והזדמנות לשינוי לטובה, וכפי שיתבאר, ועלינו להתחזק בכך להתכונן ליום הזה כראוי, ולקדש את היום בלימוד ברציפות, וזהירות מדברים בטלים בין בלילה ובין ביום, וז"ל תוס' מעשה רב מהנהגות הגר"א, "ותיכף אחר הפסח ישב ללמוד בפרישות גדול למאוד, אמר שהם ימי הכנה לקבלת התורה עד שבועות".

וכן יש לנצל ימים אלו לתפילה על הלימוד, ולכונה מיוחדת בברכות התורה וברכת אהבה רבה, שבודאי שתפילה בימים אלו כוחה רב מאוד, וכמו שיתבאר.

וראיתי כתוב בשם הגר"א שביום שיברך ברכות התורה בקול ובכונה מובטח לו שלא ישל בעבירה באותו יום, והנה הברכה על המצוה לעסוק בד"ת, ועל שבחר בנו, והבקשה שיהיו ערבים עלינו ד"ת ונעסוק בה לשמה, וכן יש בתפלת ר' נחוניא בן הקנה בכניסתו לביהמ"ד וביציאתו, ופעם אמר מרן זללה"ה לאחד שה' לומד בחבורה שיאמר תפלת ר' נחוניא ויצליח.

ואמרו נדרים פ"א א' שאבדה הארץ על שלא ברכו בתורה תחלה, וכתב הר"ן בשם רבינו יונה שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ שיהא ראוי לברך עליה, והובאו הדברים במ"ב ס"י מ"ז סק"ב וכתב דלכן לא הגינה התורה עליהם, והביא מהגמ' שם שאינו זוכה ח"ו להיות לו בן ת"ח עבור זה שאינו נזהר בבה"ת.

כתב הגאון רבי יהונתן אייבשיץ ז"ל בספרו יערות דבש וז"ל "ובדוק ומנוסה, אם יתפלל אדם שחרית וקריאת שמע בכונה, שבו ביום יזכה לדבר מצוה ויצליח בעסקיו, ואף שלשעה יחשוב שאינו, בסופו ימצא שכן הוא, ואין צריך לומר שיצליח בו ביום בתורה, ומצוה גוררת מצוה, וכן להיפך, אוי לי על שברי, בעת שאני מתפלל בכונה כראוי, כל היום אין שמועתי בתורה מכוונת וקרעים אלביש,

ולהיפך אם אזעק ואשוע לה' מקירות לבבי בתפלה לחונני דעה כי דלותי עד מאוד בעו"ה, אף הוא ירחם עלי להאיר עיני בתורתו. ולכן עם נבון וחכם, אל תאמרו הא דעדיף זה מחבירו לרוב שכלו ועוצם חכמתו ובינתו, לא כן הוא, שקר נחלתם, רק מתת ה' הוא, כאשר נוחיל טובו וחסדו הגדול ברב תפלה ותחנונים, ואין לך דבר שמזכה לאדם להשיג ישרות התורה ולפענח מצפונים בדרכי יושר ואמת, אלא להתפלל לה' בדמיע שישוב וירחמהו כי אל שומע תפלה הוא וקרוב לכל קוראיו באמת". עכ"ל.

וז"ל הרב זללה"ה במכתבי התעוררות "מה גודל החסד שניתן רשות לכל אדם לדבר אל מלך מלכי המלכים הקב"ה ולבקש מלפניו על כל חפצו.

אם כן אפוא מה גודל החיוב לבקש אהבתו ויראתו ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם, כי זה כל האדם בזה ובבא.

והנה תיקנו חז"ל ברכת אהבה רבה הכוללת כל הדברים שהם חובת האדם בעולמו ואשרו בנצח נצחים, ומן הראוי להתפלל ברכה זו בכונה יתירה ובדביקות לנותן התורה, ויותר ממה שאנו מבקשים לקבל, הקב"ה חפץ לתת, ועם התפלה בכונה נוצר רגש שהתפלה נתקבלה, ונפתח פתח כפתחו של אולם לאהבה ויראה וללמוד וללמד ולשמור ולעשות, ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, עכ"ל.

וכן כתבו השל"ה והמ"ב לכיון מאוד בברכת אהבה רבה, - ומי ששמע את הרב זללה"ה בברכת אהבה רבה, ברגשי תחנונים ובכיות, בדביקות מיוחדת, היה מתעורר גם כן, והיה נהפך כל בית הכנסת ל"שוועת תחנונים".

מתן תורה בכל שנה

מצוות ספירת העומר ביארוה הקדמונים כהכנה והמתנה ליום מתן תורה¹, וכל עיקרה של מצוה זו נאמר לאחר מתן תורה, שהרי לא נצטוו אלא בכניסתן לארץ, ומכאן אנו למדין שאין זה זְכָר בלבד למה שהיה בזמנו לקראת מתן התורה, אלא **מצוה מיוחדת של ציפיה והמתנה וספירת הימים לקראת יום חג השבועות שבכל שנה ושנה**, יום שניתנה בו תורה.

ואיתא בזוהר² שימי הספירה וספרתם לכם כספירת נקיים להטהר לכבוד מתן תורה, ובליל שבועות צריך לעמול בתורה שבעל פה, ולאחר מכן ביום ילמד תורה

¹ עי' חינוך פ' אמור, ובאוה"ח ובשם זוה"ק עיי"ש, וכן הביאו מדברי הרמב"ם במו"נ.

² וז"ל הזוהר פרשת אמור, רבי אבא ורבי חייה הוו אזלי באורחא א"ר חייא כתיב וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאתכם את עמר התנופה, מאי קא מיירי, א"ל הא אוקמוה חברייא אבל תא חזי ישראל כד הוו במצרים הוו ברשותא אחרא והוו אחידן במסאבותא כאתת' דא כד היא יתבא ביומי דמסאבותא, בתר דאתגזרו עאלו בחולקא קדישא דאקרי ברית כיון דאתאחדו ביה פסק מסאבותא מנייהו כדא אתתא כד פסקו מנה דמי מסאבותא בתר דאתפסקו מנה מה כתיב וספרה לה שבעת ימים, אוף הכא כיון דעאלו בחולקא קדישא פסקא מסאבו מנייהו ואמר קודשא בריך הוא מכאן ולהלאה חושבנא לדכיותא, וספרתם לכם, לכם דייקא כמה דאת אמר וספרה לה שבעת ימים לה לעצמה, אוף הכא לכם לעצמכם ולמה בגין לאתדכאה במיין עלאין קדישין ולבתר למיתי לאתחברא ביה במלכא ולקבלא אורייתיה, התם וספרה לה שבעת ימים הכא שבע שבתות אמאי שבע שבתות בגין למזכי לאתדכאה במיין דההוא נהר דנגיד ונפיק ואקרי מים חיים וההוא נהר שבע שבתות נפקו מניה, ועל דא שבע שבתות ודאי בגין למזכי ביה כמה דאתתא דכיו דילה בליליא לאשתמשא בבעלה כך כתיב וברדת הטל על המחנה לילה, על המחנה כתיב ולא כתיב וברדת הטל לילה אלא על המחנה בגין דיוירד מההוא נקודה על אינון יומין דאתקריאו מחנה ומתחברת במלכא קדישא ואימתי נחת האי טלא כד קריבו ישראל לטורא דסיני כדן נחת ההוא טלא בשלימו ואדכי ואתפסקת זוהמתן מנייהו ואתחברו ביה במלכא וכנסת ישראל וקבילו אורייתא והא אוקימנא, ובההוא זמנא ודאי כל הנחלים הולכים אל הים לאתדכאה ולאסתחאה וכלא אתקשרו (ס"א אתקדשו) ואתחברו ביה במלכא קדישא, תא חזי כל בר נש דלא מני חושבנא דא אינון שבע שבתות תמיות למזכי לדכיותא דא לא אקרי טהור ולאו בכללא דטהור הוא ולאו הוא כדאי למהוי ליה חולקא באורייתא, ומאן דמטי טהור להאי יומא וחושבנא לא אתאביד מניה כד מאטי להאי ליליא לבעי ליה למלעי באורייתא ולאשתחברא בה ולנטרא דכיו עלאה דמטי עליה בההוא ליליא ואתדכי, ואוליפנא דאורייתא דבעי ליה למלעי בהאי ליליא אורייתא דבע"פ בגין דיתדכון (ס"א דיתדבק) כחדא ממבועא דנחלא עמיקא, לבתר בהאי יומא לית תורה שבכתב ויתחבר (ס"א בהו) בה וישתכחון כחדא בזווגא חד לעילא כדן מכריזי עליה ואמרי ואני זאת בריתי אותם אמר ד' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפך וגו', ועל דא חסידי קדמאי לא הוו נימי בהאי ליליא והוו לעאן באורייתא

ויתחבר בה, ואז מכריזין עליו: "ואני זאת בריתי אותם אמר ד' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיך וגו'", ולכן חסידים הראשונים לא היו ישנים בלילה זו, והיו עמלים בתורה, והיו אומרים נבא להנחיל ירושה קדושה לנו ולבנינו בשני העולמות, עד כאן תוכן הדברים שם בקיצור, ולמדנו גם מכאן שיש מתן תורה בכל שנה.

בשבת קכ"ט ב' אמרינן³ שבערב יום טוב של חג השבועות יש סכנה להקיז דם, משום שבזמן מתן תורה יצא רוח אחד מזיק גדול, ששמו "טבוח", והוא היה מזומן להעניש את בני ישראל, שאם לא היו מקבלים את התורה היה טבוח את בשרם ודם, ויש לבאר שכשהמזיק הזה מסתובב בעולם הדבר עלול להשפיע ולהזיק בעיקר את החלשים, והיות שאדם שמקיז דם הוא במצב של חולשה, לכן אסור להקיז דם בערב שבועות, שמא ינזק על ידי הרוח ששמו טבוח, וגזרו שלא להקיז דם בכל ערב יום טוב, גזירה שמא יקיזו בערב שבועות, [ובלא זה היו מעדיפים להקיז ערב יו"ט משום שלאחר הקזה היו צריכים לאכול הרבה וממילא מוכן להם סעודת יו"ט, ולא תמיד היתה להם את האפשרות לסעודה גדולה].

למדנו מזה שעדיין מתנהג העולם בחג השבועות כמו בזמן מתן תורה, והרוח הזה ממשיך לצאת בעולם בכל ערב חג השבועות, ונראה מזה שישראל עומדים בכל שנה למבחן אם יקבלו את התורה, ומדה טובה מרובה שאם הרוח המזיק פועל כבזמן מתן תורה, הרי המדה הטובה של נתינת התורה בודאי פועלת.

בפסחים ס"ח ב' מבואר שיש לשמוח במיוחד במאכל ובמשתה בחג השבועות, "אמר רבי אלעזר הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, מאי טעמא, יום שניתנה בו תורה הוא", פרש"י שישמח בו במאכל ומשתה להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו.

ואמרי ניתי לאחסנא ירותא קדישא לן ולבנן בתרין עלמין וההוא ליליא כנסת ישראל אתעטרא עליהו ואתיא לאזדווגא ביה במלכא ותרווייהו מתעטרי על רישיהו דאינון דזכאן להכי.

³ וז"ל הגמרא שם "מעלי יומא דעצרתא סכנתא, וגזרו רבנן אכולהו מעלי יומא טבא משום יומא טבא דעצרת, דנפיק ביה זיקא ושמייה טבוח, דאי לא קבלו ישראל תורה הוה טבח להו לבשרייהו ולדמייהו".

עוד אמרו שם שרבי יוסף היה מצִוה לבני ביתו ביום חג השבועות שישחטו עבדו "עגלא תילתא" שהוא עגל משובח ומובחר, כדי לעשות סעודה מכובדת מאוד לכבוד חג השבועות, והוסיף ואמר על עצמו שהרי כל חשיבותו בעולם היא בגלל היום הזה, "אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא", (פרש"י אי לאו האי יומא, שלמדתי תורה ונתרוממתי הרי אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף ומה בני לבינם).

עוד אמרו שם שמר בריה דרבינא היה יושב כל השנה בתענית, מלבד חג השבועות ופורים וערב יום הכיפורים. בפורים ובערב יום הכיפורים למדו מדרשות הפסוקים שצריך לאכול, ושבועות משום יום שניתנה בו תורה.

ובמגילה ל"א ב' נתבאר⁴ שצריך לגמור את הקללות שבחומש ויקרא לפני שבועות, כדי שתכלה שנה וקללותיה, ושאלו בגמרא וכי עצרת [חג השבועות] ראש השנה הוא?, ותיצו: כן, גם עצרת ראש השנה היא, דתנן בעצרת על פירות האילן, מבואר שיש כח בעצרת להתחיל אותה בברכות, ועל ידי זה תתחזק לטובה.

והרמב"ן בפרשת אמור כתב⁵ בטעם שבעצרת מביאין שתי הלחם שהם חמץ, כדכתיב חמץ תאפינה, אף שבכל הקרבנות אין מביאין חמץ, וביאר על פי סוד ששבועות שונה מכל החגים משום שהוא יום מתן תורה והוא מדין קרבן תודה,

⁴ וז"ל הגמרא במגילה ל"א ב' ת"ר רשב"א אומר עזרא תיקן להם לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבמשנה תורה קודם ראש השנה, מ"ט אמר אביי ואיתימא ריש לקיש כדי שתכלה השנה וקללותיה, בשלמא שבמשנה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה אלא שבתורת כהנים אטו עצרת ראש השנה היא, אין עצרת נמי ר"ה היא דתנן ובעצרת על פירות האילן.

ועיין עוד להלן בהוספות מה שנתבאר בזה.

⁵ וז"ל הרמב"ן שם, חמץ תאפינה - צוה הכתוב שתהיינה חמץ, לפי שהם תודה לשם כי חקות קציר שמר לנו, וקרן התודה יבוא על לחם חמץ. ואולי אסור החמץ מפני שירמוז אל מדת דין, כי נקרא "חמץ" כאשר יקרא היין אשר יקה חומץ יין וחומץ שכר, והלשון נגזר מלשון מעול וחומץ (תהלים ע"א), כי נגזל מהם טעמם ולא יאכלו, וכן כי יתחמץ לבבי (שם ע"ג), יכעוס ויאבד טעמו ממנו. ובעבור שהקרבנות לרצון לשם הנכבד, לא יובאו מן הדברים אשר להם היד החזקה לשנות הטבעים, וכן לא יבאו מן הדברים המתוקים לגמרי כגון הדבש, רק מן הדברים המזוגים, כאשר אמרו בברייתא העולם "שיתף מדת רחמים במדת הדין ובראו", והנה בחג השבועות שהוא יום מתן תורה יביא הקרבן בדין תודה, כי הוא יום העצרת, והמשכיל יבין. וזה סוד מה שאמרו רבותינו "כל הקרבנות בטלין וקרבתן תודה אינו בטל לעולם וכו'", כי בו מצה וחמץ, כענין בעולם הבא, עכ"ל הרמב"ן.

וקרבן תודה מביאים עמו גם לחם חמץ, ואף שאין לנו עסק בנסתרות, מכל מקום שמענו מכאן שחג השבועות שבכל שנה ושנה הוא חג של מתן תורה.

בכל המועדים מבין קרבנות המוספין מביאים שעיר עיזים אחד, ויש שינוי בתורה בין הציווי בכל המועדים לבין הציווי בשבועות, שבכל המועדים מוזכר שהשעיר הוא "חטאת", ו"שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד חֲטָאת", ובחג השבועות לא נזכר כלל שהוא חטאת, אלא "שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם", אמרו בירושלמי ראש השנה פ"ד ה"ח ר' משרשיא בשם ר' אידי בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא, אמר להן הקדוש ברוך הוא מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם".

ומכאן חיזוק גדול להתחזק בלימוד התורה, ובתפילה על הצלחת הלימוד, ובקבלת עול תורה ומתוך כך נזכה שיתכפרו כל עוונותינו, כאילו לא חטאנו מימינו.

מן האמור נתבאר שבכל שנה חוזר אותו תהליך, עד שאפילו השד שיצא בעיו"ט בזמן מתן תורה חוזר על עצמו, אף שכבר קיבלו את התורה, ואולי זה בשביל הקבלה החדשה שיש בכל שנה, וכ"ש שכח נתינת התורה חוזר בכל שנה.

וכן מה שקוראים בפרשת יתרו קבלת התורה איתא בפסיקתא ומובא בליקוט שמעוני פרשת יתרו "אמר הקדוש ברוך הוא לישראל בני היו קורין את הפרשה הזו בכל שנה ואני מעלה עליכם כאלו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה שנאמר ביום הזה באו מדבר סיני, אימתי בחדש השלישי", ע"כ.

עוד נתבאר שיש לזה דין ר"ה, והוא זמן של התחדשות שנה, ואפשר להתחיל בכח חדש, "דף חדש".

מן האמור נלמד להתחזק בתפלה ביום הגדול הזה, ולכוין היטב בברכות התורה ובברכת אהבה רבה ותן חלקינו בתורתך, ועוד, מאחר שידענו שביום זה יש מעין נתינת התורה, הרי זהו הזמן לבקש שיפתח לבנו בתורתו, להבין ולהשכיל ולקנותה בכל קניינה, וכלשון מרן זללה"ה ועל כולם הקנינים שאם לא עשה קנין לא קנה, העיקר להתרגל בזכירת האמונה שהכל בידי שמים, גם הצלחת הלימוד ועלייה ביראה, וחביבין ישראל שאין צריכין שליח, וכל בר נש בכוחו למצוא טוב על ידי תפלה, וד' מתאוה כביכול לתפלתם של צדיקים, התפלה היא מטה עוז ביד כל אדם, וכל שישים האדם מבטחו בו ית' כן יעלה וכן יצליח, עכ"ל.

נתינת התורה בכל אחד כפי קבלתו והערכתו למתנה

עד כמה נזכה השנה לנתינת התורה? - הכל תלוי בנו!, נתינת התורה תלוי בכל אחד לפי כמה שיקבל בעצמו את התורה, לפי זה יתנו לו אותה משמים, שלפי כמה שהמקבל מתכוון לקבל, ככה הנותן נותן.

ואמרו באבות משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ולא כתוב ד' מסר התורה למשה אלא 'קיבל', שלא מסר לו הכל אלא רק מה ש"קיבל", מה שהיה ביכולתו לקבל, שכל אחד כמה שמקבל ככה נותנים לו, אבל במשה ויהושע וזקנים ונביאים כתוב ומסרה, שמסרו זה לזה הכל, כך פירש הרב זללה"ה.

נתינת התורה מן השמים, תלויה גם לפי מה שהאדם מתייחס ומעריך את המתנה הזו כראוי, ואמרו באבות אוי להם לבריות **מעלבונה** של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף, ולהיפך אם מקבל אותה יפה הרי היא מתייחסת אליו בהתאם, ואם מקבלה שלא ברצון גם יתנו לו אותה במידה זו.

וזהו שאמרו אוי להם לבריות כי נתינת התורה נחשב כאילו הקב"ה נתן לנו את הבת לאשה, ואם אינו מתייחס אליה ולא מכבד אותה כראוי, הרי זה פגיעה גדולה בכבוד המלך, וגם יקבל לפ"ז פחות.

קיבלנו את התורה כפי היכולת שלנו

וצריך לדעת שבקבלת התורה לא קיבלנו דבר שקשה לעמוד בו, והדבר מבואר גם בדברי רבא לאותו צדוקי בגמרא שבת פ"ח א'⁶, שהיה איזה צדוקי שראה את רבא מעיין בסוגיא, ורבא ישב באופן שהיו אצבעות ידיו תחת רגלו, והיה ממעכן ברגלו ואינו שם לב, מתוך טירדא שהיה טרוד בעומק עיונו בסוגיא שעסק בה, אמר לו אותו צדוקי "עמא פזיזא" - אתם עם נמהר, עם פזיז, שלא חושב, שהקדמתם את הפה שלכם - לאוזנכם, כלומר הקדמתם לומר בפה לפני ששמעתם באזנים, דהיינו שהקדמתם נעשה לנשמע, לפני ששמעתם את התורה עד כמה היא קשה, ואם תוכלו לעמוד בה - קבלתם עליכם לקיימה, והנה עדיין אתם בפחזותכם, שהרי אתם לא שמים לב מה קורה אתכם, והרי הייתם צריכים תחילה לשמוע אם אתם מסוגלים לקיים אותה ורק אח"כ לקבל כדי שאם תראו שאינכם יכולים לא תקבלו.

ענה לו רבא לאותו צדוקי אנחנו שהתהלכנו עמו בתום לב, כדרך העושים מאהבה, וסמכנו עליו שלא יטעינו בדבר שלא נוכל לעמוד בו, עלינו נאמר הפסוק "תָּמַת יִשְׂרָאֵל הַתְּמִימוֹת שֶׁל הַיְּשָׁרִים תִּנְחָה וּתְדַרֵּךְ אוֹתָם, וְאַתֶּם שְׂאתֶם הוֹלְכִים

⁶ וז"ל הגמרא דף פ"ח א' ההוא מינא דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא, ויתבה אצבעתא ידיה תותי כרעא, וקא מייץ בהו, וקא מבען אצבעתיה דמא, אמר ליה עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודניכו, אכתי בפחזותייכו קיימיתו ברישא איבעיא לכו למשמע, אי מציתו קבליתו, ואי לא לא קבליתו. אמר ליה אנן דסגינן בשלימותא - כתיב בן תומת ישרים תנחם הנך אינשי דסגן בעלילותא - כתיב בהו וסלף בוגדים ישדם.

בעלילה נאמר עליכם "וְסֵלֶף בּוֹגְדִים יִשְׁדָּם", - ולמדנו מזה מהו גודל המתנה וכמה חסדים שניתן במתן תורה, ושלא ניתן לנו אלא רק מה שאנו יכולים לעמוד בו.

ואמנם לפעמים יש קשיים, אבל עיקר הקשיים הם בתחילה, קודם שנקבע בכח ההחלטה ובכח ההרגל, וגם מי שחושב שקשה לו ללמוד האמת היא שהכל קשור להרגל, שאם יתעקש במשך תקופה יהיה הכל יותר קל, ההמשכיות של הקושי נוצרת רק על ידי שמתרפה מעט מן העלייה, מי שכשמתחיל ללמוד ומרגיש טוב בלימוד מרשה לעצמו להתרפות ולדבר מילה פה ושם, הרי זה מצנן את כל כח התורה וצריך להתחיל הכל מתחילה, שכבר נחלש אצלו כח התורה.

וזהו שאמרו ברכות ה' א' אמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע כו', ביאור הדברים "לעולם ירגיז" - שיעורר את היצר הטוב, לעולם - גם כשהוא מרגיש טוב מעצמו לא לתת לו להרגע, "לעולם ירגיז" משום שאם רק כאשר היצר הטוב נרגז מעצמו הוא מרגיזו על יצר הרע, דהיינו כשמרגיש עצמו בירידה ובטלה, הרי ברגע שנרגע הוא מאבד את כח היצר הטוב, שאינו מסייע לו אלא לצאת מהבור, אבל לא שומר עליו כשהוא בעלייה,

והנה אמנם יש כאן אתגר להחזיק מעמד בכל הנסיונות הקטנים, אבל אין זה מלחמה לעולם, לאחר תקופה של התגברות והרגל, מי שתקופה ממושכת של זמן אחד הצליח לעמוד ולהתעלות בלימוד רצוף, כבר עבר את רוב הסכנות, וצריך לקבוע זאת בלב היטיב, כי היצר הרע מיאש את האדם מי יוכל לעמוד במלחמה כזו כל ימיו, ובידיעה זו יתחזק כחו הרבה, כי אינו דומה מי שחושב שלעולם עליו להתמודד עם הקשיים, למי שיודע שבסך הכל נדרש ממנו להתגבר פעמים בודדות, ולאחר מכן יתמעט הקושי לאט לאט, ומי שיצליח להתמיד כך זמן שלם הוא כבר עבר את רוב הסכנות ויש לו משיכה עצמית ללימוד, אמנם תמיד אדם יכול לפרוש אבל עיקר הסכנות עברו.

מי שמצליח לעבור חצי שנה מבלי להרגיש שבע, מבלי להרפות כשרואה הצלחה, הוא עבר כבר את גבול המלחמה הרגילה של רוב התלמידים, הוא כבר במחלקה אחרת.

בימים האלו של הכנה לקבלת התורה עד יום קבלת התורה בחג השבועות, נתחזק בקבלת עול תורה, ובהחלטת קביעת העלייה בתורה, כדי שעל ידי זה נזכה לקבלת התורה כראוי.

כמה פרטים שיש לשנן ביסוד המושג עול תורה

חג השבועות זמן מתן תורתנו, שלמטרה זו נברא העולם, כמו שכתוב אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, והקב"ה עשה תנאי עם מעשה בראשית אם מקבלים ישראל את התורה יהא לכם קיום, ואם לאו יחזור הכל לתוהו ובוהו, ובכל שנה יש מעין מתן תורה בחג השבועות, הן מבחינת המעמד של אנכי ד' א', והן מבחינת קיום העולם, שקיומו תלוי ועומד האם בני ישראל ממשיכים לקבל את התורה, וכן הזדמנות לקבל שפע חכמה משמים, ועלינו להתבונן מה לקבל ולזכות בזמן מתן תורתנו.

עמלה של תורה

כתב מרן זללה"ה שעיקר סגולות התורה נאמרו על עמלה.

שני בני אדם שישבו ולמדו והגיעו לרמה שווה בידיעת התורה, אם אחד מהם התקשה בלימודו, ובתחילת הלימוד לא הבין, ובאה לו ידיעת הלימוד על ידי קושי, תורתו של אותו אחד, היא יותר בשר מבשרו, מאשר זה שזכה לידיעת התורה בקלות, אף שלכאורה הכל רוצים ושואפים לדעת מיד ובקלות.

החלק שאדם ממית עצמו ועושה עצמו חלק מן התורה, היא התורה שבונה את האדם, אף שטבע האדם לרצות להמנע מזה.

הצורך להתפלל עוזר לאדם להיות קשור ליוצרו, מי שחש היטב את החסר לו בהבנת לימודו הוא יותר קרוב ליוצרו, מאשר זה שקל לו להרגיש כאילו הוא לא צריך לבקש כדי להבין.⁷

במקום שרגילים ללמוד יותר בעומק יותר מצוי הרגשת נחיתות, וחוסר התמצאות בסוגיא, ובפרט לעומת אחרים, אבל האמת שזה שהוא מבין יותר בדרגות הידיעה, ומבין גם שהוא לא יודע, אין זה פוחת ממעלתו, הוא לא צריך להפסיד בגלל זה, וכי עדיף שלא ידע חולשתו ולכן ישמח בחלקו וישאר קטן, עדיף לנצל את הידיעה הזו, לבקש ולהתחנן ולהתאמץ, וכך לגדול עוד.

מִרְנָה זְלֵלָה"ה אמר שלבינונים יש יותר סיכוי להצליח, והסיבה משום שבאותה דרגת ידיעה, האחד היה צריך להמית את עצמו כדי להגיע אליה, והשני הסתדר יותר בקלות, האחד היו מעשי העמל שלו מרובים מחכמתו, והשני היתה חכמתו מרובה ממעשיו, ולכן חכמתו של זה תתקיים יותר משל זה.

כל הגדולים עמלו בתורה יותר ממה שהחלשים ביותר שבינינו עמלים.

להעריך כל רגע

אדם שעושה מעשה חסד גדול, הוא מרגיש שעשה ופעל, לעומת מי שישב ולמד, שלא מרגיש שעשה משהו, אבל החזו"א כותב שהדברים להיפך ממש, כי רק מי שלומד תורה הוא זה שמשפיע את כח החסד האמיתי בעולם, וכל השאר הם רק עושים ההשתדלות, להשיג את מה שכבר נגזר בזכות התורה, אמנם גם השתדלות למצוה זו מצוה, אבל גדול יותר שכרו של הגורם לזה.

⁷ הזכרנו פעם שמי שרוצה להיות מסודר בענייני פרנסה, שיהיה לו מה שהוא רוצה, ולא יצטרך לדאוג, ולבקש ולהתפלל, אמנם זהו הרצון הרגיל של האדם, אבל בתורה זה מוזכר כקללה, וכמו שביאר זקינו הגר"ש זללה"ה בביאור ע"ס חפץ חיים על התורה פרשת בראשית.

לחדד את ידיעת האמת, כמו שכתוב במשנה, ותלמוד תורה כנגד כולם, זאת אומרת שאם נִשְׁתִּים את כל המצוות הגדולות על המשקל אזי תלמוד תורה שוקל כנגד כולם יחד.

יש ענין שמטעה והוא מה שמרגישים כאילו לימוד תורה זהו דבר שיש אותו הרבה בעולם, ואפשר להשיג אותו בזול, לעומת מצוות אחרות, אבל האמת היא שתלמוד תורה הוא יותר גדול מכל מצוות התורה ביחד⁸, אלא שהעולם מוכרח שיהיו הרבה מצוות גדולות כאלו כדי שיוכל להתקיים.

מילה של דברים בטלים

מילה של דברים בטלים כשופך מים על האש של התורה, אם מעט ואם הרבה. שינון המשניות ידוע ממעלותיו הרבים, וכעת בזמן מתן תורה ראוי לקבל על עצמו שינון מסכת אחת או תקופה מסויימת, ובזכות הקבלה הזו יתנו לו חלק בתורה כאילו כבר למד את כל המשניות שקיבל על עצמו

⁸ שאמרו בירושלמי שאפי' כל מצוותיה של תורה אינן שוות לדבר אחד של תורה, מילה אחת של תורה מעלתה יותר גדולה, מכל תרי"ג מצוות, אדם שלומד תורה חמש דקות הוא זכה למה שלא יוכל לזכות כל חייו בעשיית מצוות, הח"ח מזכיר ע"ז מדברי הגמרא במגילה ט"ז שמרדכי הצדיק ירד מדרגתו משום שהיה צריך להתעסק בהצלת כלל ישראל ולא עסק בתורה, ועוד אמרו גדולי ת"ת יותר מהצלת נפשות.

אמנם מי שמזדמן לידיו עסק של הצלת נפשות הוא מחוייב בכך משום לא תעמוד וכו' אבל אלו שזכו להיות עסוקים אך ורק בעסק התורה, אין מאושרים מהם בזה ובבא, ופעם הדגיש זאת הרב זללה"ה במשל לאמא שיש לה בביתה ילדים משלה וילדים חורגים, כשהיא באה ללמד אותם כיצד לברך, היא מעמידה את הילדים החורגים בחלון, שימצאו את הברכות ברחוב, בברכת הקשת ברקים ורעמים, ואילו את ילדיה אהוביה, היא מושיבה בביתה ומחלקת להם ממתקים ואומרת להם אין מברכים על כל ממתק, שניהם עשו מצוות, שניהם ברכו, אבל הבנים האהובים זוכים להשאר בבית ולקבל מאמא ממתקים.

ופעם ביאר הרב זללה"ה מה שאמרו שהקב"ה בוכה על שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, משום שאב עצוב כשהוא רואה מה שבנו יכול לזכות ובשאת נפש הוא מפסיד, ובמכתבי התעוררות מכתב ב' איתא שאף על שעה אחת שאדם יכול לעסוק בתורה ואינו עוסק הקב"ה בוכה.

השמחה בחג השבועות

התבוננות

שנינו בסוף מסכת תענית צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה [זה הקב"ה שהוא מלך שהשלום שלו] בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו, ביום חתונתו זה מתן תורה כו'.

מבואר כאן שמתן תורה נקרא "יום חתונתו" יום חתונת הקב"ה עם ישראל על ידי שנשאו את התורה.

ההתבוננות בזה מרגשת עד מאוד, הרי כל אדם מישראל היה במעמד הר סיני, כל הנשמות העתידים להוולד ואף הגרים העתידים להתגייר, וכמבואר שבת קמ"ו א', אם כן כל אחד ואחד מאיתנו הוא קשור לתורה, בקשר אמיץ, קשר של נישואין,

וכן אמרו פסחים מ"ט ב' שהתורה כמאורסת לכל אחד מישראל,

"תנא רבי חייא כל העוסק בתורה לפני עם הארץ כאילו בועל ארוסתו בפניו, שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה, אל תקרי מורשה אלא מאורסה".

כשאדם מעמיק להתבונן בזה קשה לעכל את הדברים. היתכן?! אני הוא שנבחרתי לחתן לתורה, התשובה היא, כן! כשם שאתה יודע שקיבלת את התורה, שהיית בהר סיני עם כלל ישראל, כך תדע שאתה ואורייתא חד.

יתירה מזו מבואר בנפש החיים להגר"ח ז"ל שכל אחד מישראל שורש העליון של נשמתו הוא מאות אחת מהתורה הקדושה, וכשעוסק בתורה כראוי כל פגמי נפשו אם חטא נתקנים ונמתקים בשרשם בתורה הקדושה.

וביאר שם שזהו שכתוב תורת ד' תמימה משיבת נפש שאף אם חטא אדם הרבה מאוד וכבר נכרתה הנפש משרשה ח"ו, ותרד פלאים בעמקי במצולות הרע ח"ו,

כשעוסק בתורה, התורה הקדושה מקימה אותו ומוציאה אותו ממסגרים, ומשיבה אותו להתקשר כבתחילה, וביתרון אור התורה הקדושה.

כל אחד ואחד נעשה חלק מן התורה, נעשה כחתן לתורה, כל אחד ואחד נשמתו קשורה ממש בתורה, כמו שנתבאר, לא כפרט קטן בתוך עם שלם, אלא "הוא בעצמו", בלי קשר לתורתם של חבריו ומעלתם.

מי שמתבונן בזה מתמלא רגש של קורבה להקב"ה, שמחתו עצומה עד אין קץ, היש חשיבות גדולה מזו.

מי שמתבונן בזה, ומתפלל לזכות לידיעת התורה, לזכות ללמוד את התורה, התפילה שלו היא אחרת לגמרי, הוא הרי כבר עם התורה, הוא התחתן עם בתו של מלך, והוא מבקש קשר יותר אמיץ עמה!!!

ומאידך, כמה צער ויגון עמוק הוא לאדם שחסר את הידיעה הזו, הוא חי כל חייו, בהרגשת ריחוק של מה אני ומי אני, בהרגשת ריחוק שמקורה מהיצר הרע, וכשיגיע לעולם העליון, ויגלה את מעמדו האמיתי בעולם הזה, הוא יגלה שהיה חתן המלך ולא ניצל זאת כראוי, רק משום שלא ידע להעריך זאת, הוא יגלה שבמקום לשמוח בשני העולמות, העולם הזה בידיעה שהוא מושל ושולט בכל העולם, ובעולם הבא בשכר גדלותו, הוא יורש תרתי גיהנם, שכאן מרגיש עצמו לכלום, ושם הוא מצטער על שלא חי בעוה"ז על פי הידיעה הזו.

יש לנו לחדד לעצמנו את עיקרי אמונתנו, את האהבה רבה אהבתנו, ואת החמלה גדולה ויתירה חמלת עלינו, בל ניתן ליצר הרע להדיחנו, לתת לנו הרגשה כאילו אנו רחוקים, כאילו אין לנו שייכות עם התורה.

משל למה הדבר דומה, לילד שאביו אוהבו אהבה רבה ועצומה, ומרחם עליו ודואג לו חמלה גדולה ויתירה, ועוסק כל ימיו בטובתו של בנו, ומגיע אדם אחר, ומשכנע את הבן בפני אביו, שאביו שונאו וכו' וכו', הרי אם הבן שומע לו ועל ידי זה מונע את עצמו מליהנות ולשמוח באביו, אין לך עוול גדול מזה.

עלינו לשנן לעצמינו שכל הרגשת הריחוק העטופים בהרגשת חטאים ופשעים, הם עצת היצר הרע המוציא שם רע ומכניס ריחוק בליבנו.

כל אחד מאיתנו באשר הוא שם, נשאר קשור ומחובר לתורה, וכמ"ש בנפש החיים שם בביאור הכתוב "יעקב חבל נחלתו ששורש נשמתו של כל נפש מאמין בתורה", מדובק בעץ החיים הנצחיים, ונאחז באות אחת מן התורה שממעל לכל העולמות כולם, ונשתלשלה כחבל עד למטה בעולם השפל הזה.

אשרינו מה טוב חלקנו

הרב זללה"ה אמר פעם דברי חיזוק לאיזה צעיר, הוא תיאר בפניו איך שבמתן תורה הקב"ה הוריד את השמים ואת כל העולמות, את הנהגת כל העולם, ואת כל זה הוא שם בידים שלנו, כשהקב"ה מסר לנו את התורה, הוא מסר אותה שתהיה בידינו עם כל הנהגת העולם, (עי' בחו"ב ברכות ה' א' לוקח שמח ומוכר עצב עיי"ש).

חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה חיבה יתירה נודעת להם שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתִי אל תעזבו, ופירש רבינו יונה שכונת המאמר לחזק בדביקות שידע כל אדם קירבתו למקום, ולא יהא רשע בפני עצמו לחשוב שהשם רחוק ממנו אלא ישראל הם בנים למקום וניתן להם כלי חמדתו.

ואמרו קדושין מ' ב' אין תחלת דינו של אדם אלא על דברי תורה, ובודאי שביום מתן תורה דנים על ענינה, ולעומת זה מדה טובה מרובה שביום מתן תורה משפיעים יותר חכמת התורה,

עניינים נוספים בזכות שבתורה

הטוב האמיתי

במסכת ברכות ה' א' תניא שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתן אלא על ידי יסורים, אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא, תורה מנין שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו... ומתורתך תלמדנו, והעולם הבא דכתיב כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר, פרש"י ודרך חיים דהיינו איך הדרך לזכות לחיי העולם הבא, היא על ידי תוכחות מוסר שיש לאדם, ולשון המדרש איזהו דבר שהוא מביא את האדם לעולם הבא הוא אומר אלו יסורים.

ויש לעיין למה אי אפשר לקבל את התורה בלי יסורים, ולמה לא מספיק שהאדם שומר תורה ומצוות לזכות לחיי העולם הבא, ואמנם כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, גם ההשתעבדות לתורה ומצוות יש בזה עול וסבל, אבל למה בשביל הדרגה המושלמת צריך עוד יסורים.

והענין מתבאר על פי מה שכתוב בספר נפש החיים שהכל תוצאה מהחטא של עץ הדעת, ואמנם ביסוד בריאת האדם הניחו הקב"ה מיד בגן עדן, כמו שכתוב בתורה ויניחוהו בגן עדן, ושם המלאכים היו משרתים אותו כעבדים, ולאחר החטא השתבש הכל, האדם בעצמו וכל הבריאה אתו, וזה גרם לגרש את האדם מגן עדן לטובתו כדי שימות ויתוקן החטא על ידי צער המיתה ועוד, כמו שביאר שם הגר"ח מואלז'ין ז"ל שעל ידי החטא של אדם הראשון, נכנס באדם כח הרע של הסטרא אחרא, וזה גרם שבכל מעשיו מעורב כח רע בטוב, וממילא גם בכל העולמות שכולם מושפעים מהאדם, ואין אפשרות להפריד לגמרי את הרע מן האדם אלא על ידי מיתה, ולטובתו גירש הקב"ה את האדם מגן עדן כדי שיוכל למות ולהפריד ממנו את הרע, שאם לא יפרד ממנו הרע, לא יוכל ליהנות מהטוב האמיתי לנצח, ולא יוכל לחזות בנועם ד' וליאור באורו, ולכן גם מי שלא חטא כלל מוכרח למות כדי להפריד ממנו את הרע שנכנס בו בחטא אדם הראשון, כלשון הגמרא ארבעה מתו בעטיו של נחש.

וכן ביאר הרב זללה"ה מה שכתוב בתורה כשנתגרש אדם הראשון מגן עדן, "ועתה פן ישלח ידו ואכל גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם", שלא יהא לו תיקון המיתה וישאר פגום.

ואמנם עומק הענין הוא על פי הסוד, אבל חז"ל המשילו לנו את היצר הרע שהוא השטן והוא מלאך המות, כשאור שבעיסה, וביאור הענין שבעבר היו לוקחים חתיכת בצק שהחמיץ מאוד עד שנפסל לגמרי מאכילה, ומערבבים אותו עם הבצק הטוב, ועל ידי זה העיסה תופחת.

לימדו אותנו במשל הזה איך הרע נכנס בנו ומעורב בתוכנו בהתמזגות מושלמת, לא כגוף זר נפרד, כמו שהשאור שהוא חלק רע וחמוץ, ואינו ראוי לאכילת כלב כמבואר בגמרא, ובכל זאת הוא מצליח להתערבב בתוך הבצק כמו מלח בתבשיל, ואין מורגש חמיצותו, עד שנעשה גוף אחד עם הבצק, אבל האמת היא שבכל מקום יש חלקים קטנים של הבצק החמוץ ואינם מורגשים לרוב דקותם, ואם יוסיפו עוד בצק כזה זה יגרום קלקול לכל הבצק, כמו מלח בתבשיל שאינו מורגש, אבל אם יוסיפו עוד מלח הוא יתחבר עם הראשון ויהיה הכל מלוח מדאי, כן הדבר בשאור אינו מבוטל אלא שאינו מורגש.

ויש להוסיף שלפי החוקרים השפעת השאור היא ע"י שהוא מרבה חיידקים בעיסה, והם מתפחים את העיסה, ולמדנו מזה שהשאור כולו רע, ומוליד חיידקים שהם בעלי חיים מזיקים, ובכל זאת משתלב היטיב עד שאינו מורגש, ויש ממנו גם תועלת בהגדלת המרץ והחשק כמו תפיחת הבצק, אבל באמת זה גוף זר שמטרתו להזיק, כמו שידענו כל פגעי החיידקים.

ובזה מובן גם כן ענין היסורים, שהם גם כן כעין מְוֹת במדה מסוימת, ועל ידי שמכאיבים לחלק הטוב וממיתים אותו מסתלק גם הרע המעורב בו, והיות והחלק הרע הוא קטן הוא מתבטל לגמרי מהמקום הזה, ואח"כ חוזר הטוב ומתגבר ומחדש גם את המקום הזה, וכמו שמפרידים את העפר והסיגים מהזהב והכסף על ידי כור היתוך שמגיע עד למעלה מאלף מעלות חום, וממיס את המתכת כולה, ועל ידי זה

נצרך ונטהר, והחלק של הפסולת נשרף ונעלם, כך כָּאֵב היסורים מדכא את האדם וממיס אותו ומרככו, ועל ידי זה נפרד החלק הרע ונשרף ובטל מן העולם.

אפשר להביא בזה עוד משל מהחיים, והוא מ"המחלה הידועה", ענין המחלה הוא גוף זר שגודל בגוף, כאדם נוסף שגודל בתוכו כחי לעצמו, מכח המערכת המזינה של האדם עצמו, והנה לפני למעלה מארבעים שנה כשלא מצאו שום תרופה למחלה, [ואז רק יחידים חלו במחלה זו, ואמר הרב זללה"ה שכאשר תמצא תרופה יחלו בה רבים, כי כל זמן שאין תרופה, הרי רק מי שנגזר עליו למות יחלה בה, וכשיש תרופה הרי זה רק בגדר יסורים, כמו כל המחלות, וכאשר אנו רואים לצערנו בדורנו, ד' ישמרנו ואת כל עמו], הסביר לנו הרב זללה"ה במה שונה מחלה זו מכל המחלות, כי כל מחלה אחרת, הרי החולי הוא דבר ארסי שממית את הגוף, וכשמוצאים את הרפואה שברא בורא רפואות למחלה זו, מזריקים אותה לגוף האדם והוא נלחם במחלה וממית את החיידקים וכיו"ב. - לא כן המחלה הזו שאינה מחלת מות אלא מחלת חיים, כי המחלה הזו אינה נלחמת באדם להמית אותו, אלא גם היא מתפתחת בגוף חי שפעיל כמו כל גוף האדם, וכל פעולה שנלחמת בו להרוג היא הורגת גם את החלק הטוב שבאדם, ולכן כשנוצר גוש מהמחלה בגוף האדם, הרי הוא ניזון ממערכת ההזנה של כל הגוף, וגודל אתו ביחד על חשבוננו, ואין שום הפרדה במערכת המזינה של הגוף לכוין אותה שתזין רק את יד ימין ולא את יד שמאל, והגוף הזר הוא גוף חי כמו יד ימין ושמאל, וכמו יבלת שצומחת מתוך בשרו של האדם, ולכן נלאו למצא תרופה שתלחם במחלה הזו.

ולמעשה התרופה המתפתחת בענין זה היא להלחם גם בחלק הטוב של האדם, ולהרוג את הטוב עם הרע ביחד בחלק הנגוע, והיות והרע הוא חלק קטן, כאשר נשמיד אותו עם הטוב יחד, יֵעָלֵם לגמרי הרע מן הגוף, ואז ישוב החלק הטוב שהוא כל האדם, ויתגבר לחזור ולהחיות את החלק המת לאט לאט.

זהו המשל למיזוג הסטרא אחרא החלק הרע המעורב בתוכנו, שהוא גודל ומתפשט בתוכנו כחלק מאתנו, אבל מטרתו לגדל כח אחר שאינו מתחשב בגוף האדם, וגודל לעצמו בתוך לב האדם וסותם את עורקיו ומפריע את כל המערכת של חיי האדם,

ואין אפשרות להלחם בו אלא על ידי שנמית את החלק הטוב שמעורב בו הרע, ואח"כ יתגבר החלק הטוב הנקי, ויחזור להבריא את החלק הטוב שהומת עם הרע.

וזהו סוד היסורים שמכאיבים את החלק הטוב ומדכאים אותו, עד שניתק ונמס אתו גם החלק הרע, ועל ידי זה מזדכך האדם ונפרד ממנו הרע, ומתכלה לגמרי מן העולם, והיות והרע מעורב כחלק מן הטוב ממש, לא שייך להפרידו בלי לרסק ולהמיס גם את הטוב, ועל ידי זה האדם נטהר ונעשה ראוי להדבק בשכינה, ולהיות בגדר קודשא בריך הוא וישראל ואורייתא חד הוא, לחזות בנועם ד' ולהבין במאור התורה תכלית היצירה, ולזכות לחיי הנצח בעולם הבא בנפש טהורה הראויה לקבל את הקדושה והטוב האמיתי הנצחי.

והנה כל עם ישראל השומרים תורה ומצוות, יודעים ומאמינים בטוב האמיתי של חיי העולם הבא, ואין להם שום ספק בדבר, שהרי הם מוסרים את נפשם כל ימי חייהם להגיע לתכלית הזו, לומדים ומתפללים, ונמנעים מכל דבר איסור, ומשתדלים בכל דבר מצוה, שמחים בהצלחה ברוחניות, ומצטערים בכשלון, עמלים בגידול בניהם ובנותיהם לתורה ולמצוות, ומשלמים עבור זה ממון רב, ואף שהכל יותר זול וקל ונוח בלי הגבלת המצוות, הרי שהאמונה היא אמיתית עמוקה ושרשית בלי שום ספיקות, ועם כל זה קשה לאדם לשמוח ביסורים ולקבלם במתנה ועזרה מן השמים, כי סוף סוף האדם הוא בשר ודם, וכאשר ממיטים חלק ממנו, אין החלק המומת יכול להבין שממיטים אותו כדי להחיות אותו, וצריך התגברות השכל לשלוט על הרגשי הגוף שמדכאים אותו, וזו היא העבודה לחזק את הידיעה הזו בהתבוננות במה שכבר עבר על עם ישראל כל הדורות, וככל שתתחזק הידיעה בהבנה כדבר מוחשי, כן יקל על האדם לקבל את היסורים בהבנה וברצון.

וכעת אנחנו קרובים מאד לביאת המשיח ולתחיית המתים, ועל הזמן ההוא נאמר בלע המות לנצח, שאז יגמר תיקון הפרדת הרע מן הטוב, ולא יצטרכו למות כדי להפרידו, ואז יכלה הרע לגמרי מן העולם.

"חיזור הקב"ה על כל האומות שיקבלו את התורה"

ברוך אלקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו, ואנו מברכים אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו.

בזמן מתן תורה רצה הקב"ה שהגויים לא יקנאו בבני ישראל ויזיקו להם בקנאתם, לכן הצייע לגויים לקבל את התורה, וכששאלו מה כתוב בתורה הודיע להם דבר שהם מאד לא חפצים בו, ואמרו בזוהר פרשת בלק משל לרופא שהיה לו סם חיים שרצה לתת לבנו, וכדי שהעבדים לא יקנאו בבנו הצייע להם לקבל את הקופסא שיש בה את הסם חיים, והניח על פתח הקופסא סם המות, וכאשר הריחו העבדים את סם המות ברחו ובקשו מהרופא שיתן את המתנה לבנו, והם היו בטוחים שהבן ימות מיד מסם המות, ואמרו לרופא אנחנו מוותרים על השכר שמגיע לנו על עבודתנו ותתן את זה לבנך כדי לשכנע אותו שיקבל את המתנה, וכך נתנו כל שרי העמים את חלקם בתורה לישראל לשכנע אותם לקבל את התורה, הגויים הם כמו העבדים שלא מגיע להם את התורה רק הקב"ה עשה בחכמה שלא יקנאו בישראל.

עוד בזוהר שם על הפסוק ד' מסיני בא זרח משעיר למו שחיזר הקב"ה על כל האומות שיקבלו את התורה ולא קיבלוה, ושאלו בזוהר מהו לשון הפסוק זרח משעיר, שהיה צ"ל שהלך לשעיר, ומהו זרח למו, ומהו מסיני בא שהיה צ"ל לסיני, גם מתי היה דבר זה שדיבר הקב"ה עם האומות שיקבלו התורה, אם תאמר שנגלה לפני כל הגויים, לא היה דבר כזה מעולם שהרי מעמד הר סיני היה רק עם ישראל, ולא עם כל הגויים, וא"ת על ידי נביא לא מצאנו שדיבר הקב"ה עם נביאי העכו"ם, ומי הם הנביאים.

ובזוהר מסביר הדברים שהמדובר על המלאכים של האומות ולא עם האומות עצמם, ולפי שכל מלאך יש לו חלק בתורה וחלק בקדושה, דאסתכל באורייתא וברא עלמא וכל אחד יש לו את חלקו בתורה, וא"כ לכל המלאכים יש משהו

בקדושה ורצה הקב"ה שלא יקנאו המלאכים ביהודים, על שקיבלו את התורה, וינסו להזיק להם, וגם רצה שלא יהיה להם חלק בתורה, שיהא כל התורה חלקם של ישראל לבדם, וזהו שהלך אצל כל המלאכים לצורך זה.

ואיתא שם שאמר לסמאל שהוא שרו של עשיו האם תרצה לקבל את התורה, ושאל מה כתוב בה וא"ל הקב"ה שכתוב לא תרצח [והיינו שבכונה בחרו את זה מיד, כיון שידעו שלא ירצה לקבל את זה], והשיב שאינו יכול לקבל תורה כזו שאם יקבל על עצמו לא תרצח הרי אתה לוקח לי את כל הכח שלי בעולם, שאני ממונה על כוכב המאדים ועל חרב ומלחמות בעולם, וזה לוקח לי את כל הכח שלי בעולם, וכמ"ש הרמב"ן שמלאכו של עשו הוא הנשמה לגלגל מאדים וזהו ענין שעיר לעזאזל ואם יקבל את התורה לא יוכל יותר לעשות מלחמות, ויאבד את כל שלטונו בעולם.

וביקש סמאל מהקב"ה שיתן את התורה לבני יעקב ורצה שעל ידי זה לא יהיה להם שום שלטון ולא יוכלו לעשות מלחמה וכל דבר של גבורה בעולם, וא"ל הקב"ה אתה הרי הבכור, וראוי שתקבל את התורה, והשיב מכרתי את הבכורה, [וביקש ממנו כמה פעמים שיקבל את התורה והתחנן שלא, כדאיתא שם באורך], וא"ל הקב"ה אם אינך מוכן לקבל את התורה, אז תתנתק לגמרי שלא יהא לך שום חלק בתורה, והסכים, ושאלו הקב"ה אז איך אני ישכנע את היהודים שיסכימו לקבל את התורה, והשיב צריך לשחד אותם כדי שיסכימו, והציע שכל מלאך יתן להם את חלק האור של הקדושה שלו בתורה ואת זכויותיו בעולם וכך הם יסכימו, ואני הראשון נותן להם את חלקי, והפשיט סמאל את האור החופף עליו ואמר קח ותן את זה לבני יעקב כשוחד שיסכימו לקבל את התורה, וזהו זורח משעיר למו, שהביא אור זורח משעיר לבני ישראל.

ועוד מובא שם שבזכות זה יש לב"ד כח לעשות מיתת ב"ד, דהיינו כח החרב של סמאל, ועוד דברים שנזכר שם שזה מהכח שקיבלו מסמאל, וזהו 'זרח משעיר למו' שזריחת הקדושה של סמאל נתנה לישראל כדי שיסכימו לקבל את התורה, והרויחו בזה שהם לא יקבלו את התורה, ושנתן מתנה משלו כדי שיקבלו את התורה, והוא יצא לגמרי מהתורה, שנתן לישראל את חלקו.

וכן אח"כ פנה לרהב, שהוא שר של ישמעאל, ושאל אותו כמו לסמאל כו' וא"ל שכתוב בתורה לא תנאף והשיב שהוא ממונה על הימים ועל פרו ורבו וכן כתוב על ישמעאל הנה ברכתי אותו והפרתי אותו והרביתי אותו והוא יהיה פרא אדם ואינו יכול לקבל את זה, אלא תתן את התורה לבני יצחק, והשיב לו אתה בכור וכו' והתחנן לפני הקב"ה שלא יתן לו את התורה ואמר אני נותן לו את בכורתי כו', כמה פעמים עד שנתן גם כן לישראל את חלק קדושתו שמזה זכו לפריה ורביה ועוד כדאיתא שם.

וכן כל המלאכים נתנו את חלקם לישראל, וזהו שאמר 'מסיני בא' שבא מהתורה והלך לגוים כדי להוציאם שלא יקנאו ביהודים, 'זרח משעיר' שקיבלו ממנו חלק גדול, ולכן נקרא זרח שהזריח ממתנתו של שעיר, 'למו' לישראל, שקיבלו את חלקו של סמאל, 'הופיע מהר פארן' זהו מישמעאל - שכתוב עליו וישב במדבר פארן, 'ואתה מרבבות קודש', שמלבד שני השרים הגדולים עשו וישמעאל, בא גם מרבבות שאר מלאכים של האומות, היינו שכל אחד מרבבות המלאכים נתן לישראל את חלקו, וכן קיבלו ישראל את התורה מרצונם של המלאכים.

רואים כאן כמה חסדים נעשו לנו במתן תורה שלא רק שהקב"ה נותן לנו את התורה גם דאג שלא יקנאו בנו בזה, ועוד יתן כל מלאך את חלקו לבני ישראל.

המקום היותר רגיש הוא "הלב"

בזוהר בפרשת פנחס מובא מעשה שאחד מחכמי הגוים בא לפני ר' אליעזר ואמר לו זקן זקן שלש שאלות יש לי לשאול אותך, א', שאתם אומרים שעוד יהיה בית המקדש השלישי, והרי בפסוקים יש רק בית ראשון ושני, ב', שאתם אומרים שאתם קרובים למלך העולם יותר מכל העמים, והרי מי שקרוב למלך שמח תמיד בלי צער בלי פחד בלי דוחק, ואתם בצער ובדוחק ויגון תמיד, יותר מכל הגוים, ואנחנו לא

מתקרב אלינו צער ודוחק ויגון כלל, אנחנו הקרובים למלך עליון ואתם רחוקים ממנו, ג', אתם לא אוכלים נבלות וטרפות כדי שתהיו בריאים והגוף שלכם יהיה בריא, ואנחנו אוכלים כל מה שאנחנו רוצים, ואנחנו חזקים בכח ובבריאות, וכל האברים שלנו מיושבים במקומם, ואתם שלא אוכלים, חלשים כולכם ובמחלות רעות ובמשברים יותר מכל העמים, אתם עם שאלקיכם שונא אותם בכל העניינים, וסיים הגוי בלשון זו זקן זקן אל תאמר לי כלום, כי לא אשמע אותך ולא אקבל ממך, הרים ר"א את עיניו והביט בו, ונעשה גל של עצמות.

אחרי שנח ר"א מכעסו, סיבב ראשו ובכה ואמר ד' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ, כמה חזק כח שם ד' הקדוש, החזק בכל הארץ כו', השאלות ששאל הרשע הזה, אני שאלתי את אליהו הנביא והשיב שכך נאמרו הדברים במתיבתא דרקייעא לפני הקב"ה.

א' כאשר יצאו ישראל ממצרים רצה הקב"ה לעשות את בני ישראל בארץ כמלאכים קדושים למעלה, ולבנות להם בית המקדש ממש כמו בשמים, ולרדת לדור עמנו בעוה"ז, וכאשר חטאו ישראל במדבר גרם החטא ולא נבנה בית המקדש על ידי הקב"ה בעצמו רק על ידי בני אדם, ולעתיד לבא נאמר בונה ירושלים ד', ולבנין הזה אנחנו מחכים, ולא רק בית המקדש אלא אפילו כל העיר ירושלים לא תבנה במעשה ידי אדם, כמו שכתוב ואני אהיה לה נאום ד' חומת אש סביב, - זוהי תשובת השאלה הראשונה, שבית המקדש השלישי כבר כתוב בשירת אז ישיר, מקדש ד' כוננו ידך.

ב', והשאלה השניה באמת אנחנו קרובים למלך יותר מכל העמים, והקב"ה עשה את בני ישראל שהם הלב של כל העולם, כלב בגוף האדם, כמו שהגוף אינו מתקיים בלא לב, אפילו רגע אחד, כך כל העמים אין להם קיום בלא ישראל, וכמו שהלב בתוך הגוף רך וחלש, ורק הלב מרגיש בצער וצרה ויגון, מפני שיש בו חכמה ותבונה, ושאר האברים לא מרגישים כלום, ורק ישראל קרובים להקב"ה כמו שרק הלב קרוב למלך, שהוא החכמה והתבונה שבמוח.

ג' והשאלה השלישית שבנ"י אינם אוכלין נבלות וטרפות וטינוף ולכלוך של שקצים ורמשים ככל הגוים, ואם כן למה הם חולים, מפני שהם הלב של העולם, והלב רך

וחלש והוא המלך והמקיים את כל האברים, ולכן הוא מקבל למזונו רק החלק המבורר והצלול מכל הדם שבגוף, והעצמות שאינם מרגישים מקבלים כל מזון, והם חזקים כלומר שאינם מרגישים, והם כגוף מת ביחס ללב, ואין פלא שאין מזיק להם אכילת הפסולת והרע, ולכן נגעים ואבעבועות יש רק בשאר אברים ולא בלב, כי הוא נקי ומבורר מהכל, וכך הקב"ה בחר בישראל שהם נקיים ומבוררים וזהו שכתוב כולך יפה רעייתי ומום אין בך, עד כאן תוכן דברי הזוהר.

ליקוט הוספות

**בדברי הגמרא מגילה
עצרת נמי ראש השנה היא**

במגילה ל"א ב' ת"ר רשב"א אומר עזרא תיקן להם לישראל שיהיו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבת השנה תורה קודם ראש השנה כו', אין עצרת נמי ר"ה היא דתנן ובעצרת על פירות האילן, למדנו מכאן שיש בעצרת מושג של תחלת שנה.

ויש לעי' בדברשת הרמב"ן לר"ה הוכיח ממה שמתפללים במוסף של ר"ה בתקיעתא דבי רב איזו לרעב ואיזו לשובע ש"מ דלא קי"ל שנדונין בהם בפסח ובעצרת אלא על כולן נדונין בר"ה, וצ"ל דמ"מ למעשה מתחילה השנה בפסח ועצרת, ואמנם על פי הדין של ר"ה, מ"מ שייך שינויים במסגרת הדין, כמו שאמרו ר"ה י"ז ב' בפסקו להם גשמים מועטין בר"ה כו', שוב ראיתי במדרש תנחומא פרשת האזינו שנראה

שאין זו סתירה למה שמתפללים בתקיעתא דבי רב, דב"ג פרקים דנים דיני ממונות ובר"ה דיני נפשות, וזה לשון המדרש משל למה הדבר דומה למלך שאמר לעבדיו צאו והכריזו בכל ממשלתי שאני יושב ודן דיני ממונות כל מי שיש לו עסק עם חברו יבא לפני ואני דן אותו לכף זכות עד שלא אשוב לדון דיני נפשות, וכן הקב"ה יתברך שמו אמר לישראל בני הווי יודעין שאני דן את העולם בארבעה פרקים האלו, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, בחג נדונין על המים, ובאלו שלשה פרקים יושב לדון דיני ממונות להעשיר או להעניי להרבות או למעט, אבל בראש השנה דן דיני נפשות אם למות אם לחיים כמה דאת אמר בתקיעתא דרב ועל המדינות בו יאמר וכו', ואם עשיתם תשובה לפני בלב שלם אני אקבל אתכם ואדון אתכם לכף זכות ששערי שמים פתוחין ואשמע תפלתכם שאני משיגח מן החלונות מציץ מן החרכים עד שלא אחתום גזר דין ביום הכפורים לכך נאמר דרשו ד' בהמצאו.

וענין ר"ה הוא דין על מצבו של האדם ואף על פי שעיקר הקביעות על פירות האילן, מ"מ שוקלים מעשיו וקובעין על פי זה, וכיון שיורדים לדינו ממילא יש לזה השפעה על ההנהגה בענינו.

ואהבת לרעך כמוך

אמרו שבת ל"א א' מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת כו' בא לפני הלל גייריה, א"ל דעלך סני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושה הוא זיל גמור, למדנו מכאן היסוד של כל התורה במצות ל"ת, וכנגד כן במצות עשה ואהבת לרעך כמוך, ואין להקשות שהרי יש מצוות שא"ל ללמדם מן הכלל הזה, כיון שהנכרי ג"כ ידע שהתורה גדולה ומצותיה רבים, אלא שביקש לדעת מה הוא העול שמקבל עליו בגירותו, וביאר לו הלל שזהו היסוד העיקרי שמתחייב בו מכח התורה, אם יקבל

עליו הנהגה זו יגיע לקיום כל התורה, וגם יראה איך שהכל לטובתו בעצמו, כמו שאמרו שלא ניתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות.

ועכשיו אנו ביום קבלת התורה ועלינו להתבונן ביסוד הזה, כתב הרמב"ן דבאמת ההלכה היא שחייך קודמין לחיי חברך, (וכן בממון אמרו שלך קודם לשל כל אדם), אלא ציותה התורה שיאהב את חברו בכל ענין כאשר יאהב את נפשו בכל הטוב, כי פעמים שיאהב האדם את רעהו יחפוץ שיזכה רעהו האהוב לו בעושר ובנכסים וכבוד ובדעת וחכמה, ולא שישווה אליו, אבל יהי חפץ בלבו לעולם שיהיה הוא יותר ממנו בכל טובה, ויצוה הכתוב שלא תהיה פחיתות הקנאה הזאת בלבו, אבל יאהב ברבות הטובה לחבירו, כאשר אדם עושה לנפשו ולא יתן שיעורין באהבה, וע"כ אמר ביהונתן כי אהבת נפשו אהבו בעבור שהסיר מדת הקנאה מלבו, ואמר כי אתה תמלוך על ישראל וגו', עכ"ל.

פעולות רבות נעשות מכח הקנאה

והנה כבר כתוב בקהלת וראיתי אני את כל עמל ואת כל כשרון המעשה כי היא קנאת איש מרעהו, ולשון האבן עזרא רוב עמל האדם גם כשרון מעשיהם בעבור בני האדם שיקנאו זה בזה, וירצה להתפאר על חברו, ושלא יהיה הוא חסר ממנו בדירתו ומלבושו ובניו ומאכלו וחכמתו וטוב השם, (עי"ש בפסוק הכסיל חובק את ידיו גם יש באדם כסילים עצלים אין להם קנאה ולא יתעסקו במלאכה שיחיו ממנה כו'), ועלינו להתבונן איך נגיע לקיום כל התורה בחיזוק היסוד של ואהבת לרעך כמוך, והנה תכונות בני אדם שונות זה מזה, יש מרגישים שכולם מפריעים להם ומפסידים חלקם, ויש אדישים שאין להם רגש קנאה ולא רגש עשיה, ועוד מינים שונים, ומצינו בקין שחרה לו על שזכה הבל לקירבת ד' יותר ממנו, ובמקום לעשות פעולות הראויות להתקרב לד' נתקנא בו והרגו, וכן בכל הדורות הרי שהקנאה מעבירה את האדם על דעתו, ועושה פעולות הפוכות מן התכלית שבעבורה הוא מתקנא.

כשמתחזקת האמונה אין מקום לקנאה

ויסוד הדברים היא האמונה, ומצינו בדוד המלך כשקילל אותו שמעי בן גרא, "וַיִּסְקַל בְּאֲבָנִים אֶת דָּוִד וְאֵת כָּל עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד וְכָל הָעָם וְכָל הַגִּבּוֹרִים מִיָּמֵינוּ וּמִשְׁמָאלוֹ, וְכֹה אָמַר שְׁמַעִי בְּקִלְלוֹ צֹא צֵא אִישׁ הַדָּמִים וְאִישׁ הַבְּלִיעַל, הָשִׁיב עָלֶיךָ ד' כָּל דָּמֵי בֵּית שְׂאוּל אֲשֶׁר מָלְכָת תַּחְתּוֹ תַּחֲתֵיו וַיִּתֵּן ד' אֶת הַמְּלוּכָה בְּיַד אַבְשָׁלוֹם בֶּנְךָ וְהִנֵּה בְּרַעְיָתְךָ כִּי אִישׁ דָּמִים אָתָּה, וַיֹּאמֶר אֲבִישִׁי בֶן צְרוּיָה אֶל הַמֶּלֶךְ לֵמֹה יִקְלַל הַכֶּלֶב הַמֵּת הִזָּה אֶת אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֶעֱבֹרָה נָא וְאֶסִּירָה אֶת רֹאשׁוֹ, וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה כִּי כֹה יִקְלַל וְכִי כִּי ד' אָמַר לוֹ קִלְל אֶת דָּוִד וְכִי יֹאמַר מִדּוּעַ עָשִׂיתָ כֵּן, וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל אֲבִישִׁי וְאֶל כָּל עֲבָדָיו הִנֵּה בְנֵי אֲשֶׁר יֵצְא מִמֶּעִי מִבֶּקֶשׁ אֶת נַפְשִׁי וְאַף כִּי עָתָה בֶּן הַיָּמִינִי הִנְחוּ לוֹ וַיִּקְלַל כִּי אָמַר לוֹ ד', אוֹלִי יֵרָאֵה ד' בְּעֵינַי וְהָשִׁיב ד' לִי טוֹבָה תַּחַת קִלְלָתוֹ הַיּוֹם הַזֶּה", הנה ראינו איך קיבל דוד המלך את הדברים עם כל ההשפלה והבזיון כמו שדרשו שבת ק"ה א' בלשון קללה נמרצת, וידע נאמנה שאין מושג בעולם שהאדם נוגע בשל חברו ומפריע לו בטובתו, אדרבה כל מה שיש לחבירו יותר הרי זה גורם שגם הוא יקבל יותר, וכן אם יש חכמים גדולים וצדיקים ממנו בעולם, ירבה שפע חכמה ויראה בעולם, ויזכה הוא יותר לתכליתו בעולם, וגם הצער הוא כפרת עוונות באופן שאין בזה ביטול תורה רק עזרה לעלייה והכנעה שמביאה לתפילה ולענוה, וכמו שאמר דוד המלך אולי יראה ד' בעיני והשיב ד' לי טובה תחת קללתו היום הזה.

גנות ההנאה להתעסק בבזיון חברו

רגש הקנאה גורם לאדם להרגיש טוב כששומע בבזיון חברו, מרגיש במדה מסוימת שעי"ז נתעלה כבודו, ואף בחור בטלן נהנה לשמוע ביקורת על מתמיד ולמדן, ונוח

לו לשכוח לרגע כמה הוא רחוק מלהתכבד לעומת חבריו, ואין צריך לומר לעומת תלמיד חכם, שאף אם טעה בדבר מסוים או בכמה דברים, אין זה גורם לשומע כבוד אף אם אינו טועה בדבר זה, שעדיין המרחק רב מאד בינו לבין הלמדן והת"ח, וגם הת"ח שטעה לא נתבטל ממנו דין ת"ח מפני טעותו, וכמ"ש מרן זללה"ה שהמזלזל בת"ח מפני שאינו תקון במדותיו אין לו חלק לעוה"ב ונכרת חלקו מארץ החיים, כמ"ש בכת"י אמו"ב, וראיתי מכתב מרן זללה"ה שהרגיש בזה וכתב שהצעירים כששומעים ביקורת על ענין מסוים, לרוח הרוח בלב הנוער לא יבצר להוציא משפט מרותח על האישים הפרטיים ובמדת ההפרזה, ואמנם שם מדבר בענין הדוגלים בבינוניות שהם חדלי אמונה בעיקרי הדת, אבל מבואר שם הרעיון שצעירים אינם יודעים להבחין בין חומר הביקורת לבין האיש המבוקר בכבודו האיש, ועי"ש בכת"י מרן זללה"ה שאין ללמוד ממעשה רב של ת"ח בזה, כי לפעמים יש צורך בזה, וכן ביאר הענין היטיב באגרת הנ"ל.

התרופה היחידה – עסק התורה

הדברים יכולים לעזור מעט בהתעוררות, אבל אין שום תרופה אמיתית חוץ מעסק התורה לשמה כמו ששנינו כל המעלות ומלבשתו ענוה ויראה ומוחל על עלבוננו, וכל הענין שם, ואמרו בגמ' דעסק התורה שלא לשמה יש להתייחס לזה כלשמה כיון ששנינו שמתוך שלא לשמה בא לשמה, עי' ערכין ט"ז ב' דמייתי כיון דענוה לשמה גדולה מכולם אף ענוה שלא לשמה גדולה מכולם דא"ר לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, וביאר הרב זללה"ה שזוהי עיקר כונת ר"י א"ר דהא פשיטא שחייב לקיים המצות אע"פ שאינו בדרגת לשמה, אלא השמיענו להתייחס לשלא לשמה כמו לשמה, וגם מבואר מהגר"א שאם יש רגע אחד לשמה נעשה הכל לשמה.

וכל אחד מאתנו כבר הרגיש כח התורה בעצמו כאשר עמל בה קיבל נטיה עצמית לתפלה והתגברות על המדות והתאוות ומלבשתו ענוה, ואינו צריך להאמין לאחרים מהו עמל התורה ומה כוחה, ולא ע"י שיודעים לפלפל בהברקות ורעיונות נעשים עמלי התורה, כמו שמרגיש האדם בעצמו שאין זה משפיע עליו למעלות התורה, וכבר ביאר מרן זללה"ה הרבה באגרות, שרק העמל הזה מהפך את הגשם לרוח והגוף לנפש, והנכנס ברמ"ח אברים של אדם לזככם ולעדנם לקיום חיי התורה, ואשר הסיבה העיקרית המפריעה הצלחת הצעירים בלימודם, היא סדר הלימוד שצריך זהירות יתירה לעשות את העיקר לעיקר, והוא העיון בבירור הכללים והפרטים בכל סוגיא, שיהיה המשא ומתן שגור ושנון, לזכור את ה"לכאורה" ואת המסקנא, ואת ההלכות הודאות ואת אלה שנותנים מקום לדיון, ועיקר הזה דורש עמל ומלחמה פנימית נגד העצלות, בשינון כמה פעמים אף בלי חידוש, וחזור על אתר כמה פעמים ולדקדק בדברים שאין השכל נהנה מהם בתחלתו, ואדרבה מכבידים עליו, אבל העמל הזה הוא עמל התורה אשר כל סגולות לימוד התורה נאמר על עמלה, ואמנם אחר העמל נפתח שער אורה חדש אשר השכל מתענג ללא קץ, ויש לזהר מלהאריך בהסברת סברא, ולעומת זה להאריך בגמ' בעיון הפשט ובירור מסקנותיו, עי"ש עוד באגרת א' ב' ושם מסיים בכח התפלה ובאגרת ג' בלימוד התמידי הוא סוד הקדושה עי"ש ובאגרת ד' אל תתאוה לחידושים ארוכים כו' עי"ש.

מגילת רות

אמרה תורה תן חלקי בשבט של עוני

"ומה ענין רות אצל עצרת שנקראת בעצרת בזמן מתן תורה, ללמדך שלא נתנה תורה אלא על ידי יסורין ועוני כו'", (ילקוט שמעוני רות תקצ"ו).

"אמרה תורה לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע תן חלקי בשבט של עוני, שאם עשירים עוסקים בי יהיו מתגאים, אבל כשהם עניים הם מתעסקים בי והם יודעים שהם רעבים ושפלים, כו'", (שם תקצ"ז).

והנה היסורים מפורשים בפסוקים, יסוריה של נעמי, שמת אלימלך בעלה שהיה מגדולי הדור ומתו שני בניה, וחזרה לבדה עם רות כלתה, והלכה ללקט שעורים להחיות את נפשם, וכפי שאמרה נעמי אל תקראנה לי נעמי לשון נעימות קראנה לי מרה וגו'.

רות סבלה יסורים במיתת בעלה וליקטה שעורים שנופלים בקציר כעניי ישראל. יסוריו של בועז כתוב שמתו כל בניו ובנותיו, ורק הבן הנולד לו מרות התקיים, והוא אבי ישי אבי דוד, ובאותו לילה שנשא בועז את רות, הוא מת, ורות האריכה ימים עד שלמה המלך, כמו שכתוב וישם כסא לְאֵם המלך, לאמה של המלכות, זו רות.

כשמתבוננים במה שזכתה רות, עד שמוגדרת בפסוק בשם ה"אמא של המלכות", והאריכה ימים עד מלכות שלמה המלך ע"ה, ודוד המלך ע"ה היה בן נכדה של רות, נלמד לשמוח בהזדמנות של היסורים, כי בקרוב יראו בעלי היסורים את הגמול והריוח שיש להם בשכר היסורים, ומזה יקבלו את הכח להתגבר על הסבל עוד קצת, עד הגאולה הקרובה מאד לבא, כמו שרואים שרות סבלה יסורי אלמנות ועניות, ליקטה שעורים בשדה אחרי הקוצרים, וקבלה הכל באהבה, והפכה לדמות וסמל לעם ישראל, ולשם כך קוראים את מגילת רות כל שנה בחג השבועות, ללמד שהתורה נקנית ביסורים ועוני, ולהודיע מתן שכרם של גומלי חסדים.

המבחן של האדם ביסורים

בזמן קבלת התורה נחשבו ישראל כגר שנתגייר, וכמו שנהג משה רבינו ע"ה עם ישראל, כך צריך כל גר לנהוג, [דהיינו כשרוצה להתגייר ולקבל עליו עול מלכות שמים, צריך למול ולטבול ולהביא קרבן, ובזמן הזה שאין בית המקדש הרי לבינתיים הוא פטור מקרבן, וכשיבנה בית המקדש במהרה בימינו יביא קרבנו].

במגילת רות מסופר על הגירות של רות המואביה, בתחלה ניסתה נעמי לדחות אותה שלא תתגייר, כי הגרים קשים לישראל כספחת, שעד שהם מתקדשים ונטהרים מטומאת הגוים, הם משפיעים על ישראל בחברתם, וכאשר ראתה שהיא מתאמצת להתגייר בכל מחיר, ותחדל לדבר אליה, רות ראתה את היהדות במצבה הקשה, יש רעב בארץ, והגולים אלימלך ושני בניו מתו, אבל הבינה שהיסורים הם של אהבה, ואמרה באשר תמותי אמות, ושם אקבר, עמך עמי וא-לקיך א-לקי.

וכך כתוב במסכת גרים הרוצה להתגייר אין מקבלין אותו מיד, ואומרים לו מה לך להתגייר, והלא אתה רואה את האומה הזאת נמוכה וכפופה ושפלה מכל האומות, וחולאים ויסורים באים עליהם, וקוברים בנים ובני בנים, ואם מתאמץ ורוצה בכל זאת, אז מקבלים אותו, ואמנם בימי דוד ושלמה ובימי מלך המשיח, כאשר טוב לעם ישראל אין מקבלין את הגרים כלל, גם אם הוא רוצה מאוד ומתאמץ, כך נפסק בהלכה "אין מקבלין גרים לימות המשיח", כי המבחן של האדם הוא ביסורים, וכשטוב לישראל אין זה מראה על גירות אמיתית מושלמת.

ולמדנו מהלכה זו שכך נראה עם ישראל אלפים שנה ואעפ"כ הוא מתקיים יותר מכל האומות שחלפו ונעלמו, שהרי נפסקה ההלכה שתמיד יאמרו לגוי שבא להתגייר, שיראה עד כמה עם ישראל שפלים, ומכאן שעד ימות המשיח ככה יראה עם ישראל, ועלינו ללמוד מכך, שאין כאן מקום ליאוש בעקבות מצבינו הגרוע, כי כבר ידעו זאת מראש, כל זמן שלא בא המשיח, אבל בידינו הדבר ובכל יום הוא עלול לבא פתאום.

הכל מתנהל לטובה

רות התאמצה להתגייר ויום לפני שהגיעה לישראל נתחדש הדין שמואביה מותרת להנשא לישראל, כדאיתא במדרש המובא בילקוט שמעוני רות רמז תר"א "ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום - שאילו באת אצלנו מאתמול שלשום לא היינו מקבלים אותך שעדיין לא נתחדשה הלכה עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית",

ביום שהגיעה מתה אשתו של בועז, כמבואר בגמרא בבא בתרא צ"א א' "וא"ר יצחק אותו היום שבאת רות המואביה לארץ ישראל, מתה אשתו של בועז. והיינו דאמרי אינשי עד דלא שכיב שכיבא קיימא מנו בייתה, [פירוש רשב"ם, **מתה אשתו של בועז** - ולאשמועינן אתא שהקב"ה מקדים רפואה למכה ויש לו לאדם לבטוח בהקב"ה, **עד דלא שכיב שכיבא** - קודם שימות המת, עומד ומזומן כבר הממונה על ביתו ועומד במקומו, עכ"ל].

ביום שנשאת לבועז הוא מת, כדאיתא במדרש המובא בילקוט שמעוני רות רמז תר"ח "ויקח בועז את רות, אמרו אותה הלילה שבא עליה מת".

הכל קרה ברגע האחרון, ובסוף האריכה ימים וראתה את דוד המלך ושלמה המלך. **במבט לאחור רואים איך שהכל היה לטובה**, אבל בשעת מעשה קשה להתבונן, צריך לזכור שפעמי משיח קרובים מאד, וצריך זכויות להנצל מחבלי משיח, ויגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ אלו ימות המשיח כאשר יתבטל היצר הרע ולא יגיע לאדם שכר על מעשה הטוב, כי יעשה כך בטבעו, וזהו ימים שאין בהם חפץ, אמנם יהיה שפע של שמחה אבל האדם ישתוקק להרויח בעוה"ז מצוות כדי לזכות בהם לעולם הבא, אבל אז כבר יהיה מאוחר.

כולנו מאמינים בביאת המשיח, אבל אנחנו רחוקים מלחיות על פי האמונה הזו, עזרו לנו מהשמים לזכור שיש מנהיג לבירה, ברגע נהפך כל העולם לחרדת מות, אין מנוס ומפלט, אין מבטח ברפואה, אחז"ל לעולם לא יהא הפסוק הזה זז מתוך פיך ד' צבאות-עמנו משגב לנו אלקי יעקב סלה, וי"א בפסוק הזה ד' צבאות-אשרי אדם בוטח בך, מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח יעסוק בתורה ובגמ"ה, עזרו לנו

להתבונן בזמן, לפני בוא יום ד' הגדול והנורא, אבל אנחנו מחכים לחזור לשיגרה, לחדש ימינו כקודם המגפה, ושמחים לשכוח הכל, מותר וראוי לרצות שקט ושלווה, אבל לא לשכוח את המטרה שנתכוונו לה מן השמים, כאשר האדם רואה ומכיר את הטוב שנותנים לו מן השמים, ומבליט את צד החסד שבכל מצב, מתייחסים אליו גם כן בהתאם, אדם שמודה ומכיר טובה נותנים לו עוד ברצון, אדם שמבין שגם מה שנראה לא טוב זה חסד, או מפני שזה עצמו יביא טובה, או שזה יגן עליו וימנע ממנו רעה גדולה, אדם שמבין שאם חבירו מצער אותו זהו מה שנגזר עליו לסבול מראש השנה, וזה במקום צער אחר, אדם כזה אהוב ונחמד ותפלתו נשמעת, וכל צרותיו מתגמדים ונחלשים מעוצמתם.

להעריך כראוי כל מעשה קטן בזמן קושי

”אמר רבי זעירא המגילה הזו אין בה לא טומאה ולא טהרה, לא היתר ולא איסור, ולמה נכתבה, ללמדך שכר של גומלי חסדים”, (ילקוט שמעוני שם תר”א).

ויש להתבונן עוד בכל הענין של רות, איך שכל מעשה הכי קטן, יש לו תשלום ותוצאות גדולות, הנה אמרו חז”ל נזיר כ”ג ב’ שרות בת בנו של בלק בן צפור מלך מואב, ובשכר הקרבנות שהקריב עם בלעם זכה לרות שנולד ממנה דוד המלך, והנה הקרבנות שהקריב לשם ד’ היו כדי לקלל את ישראל, דהיינו שכביכול הקב”ה יקבל תפלתו ובקשתו בזכות הקרבנות ויסכים לקלל את ישראל, ואעפ”כ היות והיה בזה ניצוץ של אמת שהקריבן לד’, הרי יש בתוך העוון הזה גם משהו של זכות, ומזה נולדה רות.

ועוד מוזכר במדרש רות, שרות בת ביתו של עגלון מלך מואב, ובשכר שנעמד מכסאו כשאמר לו אהוד דבר א’ לי אליך זכה ויצא ממנו דוד שיושב על כסא ד’, ”ר’ ביבי בשם ר’ ראובן אמר, רות וערפה בנותיו של עגלון היו ... ואהוד בא אליו וגו’

ויאמר אהוד דבר א - לקים לי אליך ויקם מעל הכסא אמר לו הקדוש ברוך הוא אתה עמדת מכסאך לכבודי חייך הריני מעמיד ממך בן יושב על כסא ד'.

ואמרו בגמרא שהקב"ה אמר למשה רבנו ע"ה שלא להצר לעמון ומואב, בגלל שעתיד לצאת מהם שתי פרדות טובות שעתידות לידבק בעם ישראל, רות המואביה ונעמה העמונית אשת שלמה המלך, הנה התקיימו שתי אומות שלימות בזכות ניצוץ טוב שנשאר בהם, ובשכר שהלך לוט עם אברהם זכה שיקבל ירושה בארץ כנען ממה ששייך לאברהם אבינו ע"ה, ובשכר שהבת של לוט השניה היתה יותר צנועה בלשונה וקראה לבנה בן עמי, הגינה על עמון יותר מעל מואב, ולעומת זה אמו של מואב הזדרזה במצוה, לכן הקדימה לידבק בעם ישראל ארבע דורות קודם.

התורה אמרה לא יבא עמוני ומואבי בקהל ד', בגלל שהיו כפויי טובה, שאברהם אבינו הטיב לו והצילו ויצא למלחמה גדולה ומסוכנת עבורו, והם התאכזרו על ישראל, ולעומת זה בשכר החסד שעשתה רות עם נעמי זכתה להיות אמה של המלכות, גם ערפה קיבלה תשלום על כמה פסיעות של חסד, עד שחזרה בה, ונולדו לה ארבעה בנים גבורים, ואחד מהם היה גלית הגבור הגדול שבני ישראל פחדו ממראהו.

התביעה להתחשב במצבו של השני

בבבא בתרא צ"א א' אמר רבה בר רב הונא אמר רב מאה ועשרים משתאות עשה בעז לבניו, שנאמר, ויהי לו שלשים בנים ושלשים בנות שלח החוצה ושלשים בנות הביא לבניו מן החוץ וישפט את ישראל שבע שנים, ובכל אחת ואחת עשה שני משתאות, אחד בבית אביו [סעודת אירוסין] ואחד בבית חמיו [סעודות נישואין], ובכולן לא זימן את מנוח, אמר כודנא עקרה במאי פרעא לי, [היות

ולמנוח לא היו ילדים, לא ראה צורך להזמינו, משום שאמר שהרי מנוח הוא פרידה עקרה. במה הוא יפרע לי כנגד מה שהזמנתי, אין לו בנים שיזמין אותו לסעודתו], וכולן מתו בחייו, [כל אותם ששים ילדים, מתו בחייו של בועז, משום שלא הזמין את מנוח].

והגמרא מסיימת על כך "והיינו דאמרי אינשי: בחיך דילדת שיתין, שיתין למה לך, איכפל ואוליד חד דמשיתין זריז", - בחיך שילדת ששים שסופן למות, מה בצע בלידתן, תחזור ותשא אשה אחרת, ותוליד בן אחד, שיהא זריז יותר משישים יחד, והיינו שבועז הוליד את עובד מרות ויצא ממנו דוד מלך ישראל.

ויש לבאר מה שאמרו שמתו בניו של בועז על שלא הזמין את מנוח, שאמר כודנייתא עקרתא במאי פרעא לי, והרי נראה פשוט שלא ביקש בועז סעודה ליהנות ממנה, אלא יש לפרש שהרי מבואר בגמרא שמנוח היה עם הארץ, ואין מכובד ומתאים כלל לבועז להזמינו שהרי בועז היה מגדולי הדור, אלא שאם היו למנוח בנים הרי היה מזמין את בועז לשמחת נשואיהם, ואז מפני הכבוד היה ראוי לבועז שיזמינו גם כן, ורק בגלל שלא היו לו בנים לא הזמינו, ועכשיו יוצא שבגלל שלא היה למנוח בנים לכן הפסיד את היחס הזה, ועל זה תבעוהו מהשמים שהיה צריך להתחשב במצבו, ולהזמינו.

לחדד את הידיעה

איתא במדרש רבה הובא בילקו"ש פ' וישב למדתך תורה דרך ארץ שכשיהא אדם עושה מצוה יהא עושה אותה בלב שמח, שאילו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו וישמע ראובן ויצילהו מידם, בכתפיו היה טוענו ומליכו אצל אביו, אילו היה יודע אהרון שהקב"ה כותב עליו וגם הנה הוא יוצא לקראתך וגו', בתופים ובמחולות ה' יוצא לקראתו, אילו ה' יודע בועז שהקב"ה מכתוב עליו ויצבט לה קלי, עגלות פטומות היה מאכילה, ר' כהן וריב"ס בשם ר' לוי אמרו לשעבר ה' אדם עושה מצוה

והנביאים כותבין אותה ועכשיו שאין נביאים מי כותב אותה אליהו ומשיח והקב"ה חותם, הדא הוא דכתיב אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו ויקשב ד' וישמע ויכתב בו וגו', וביאור הדברים שאילו ה' יודע בשעת מעשה כמה הענין מיוחד וחשוב ויכתב בתורה, ה' משתדל בו ביותר.

וכן מצוי שאדם שומע סיפורי צדיקים ומעשים מיוחדים, ואין לו מי שיצביע לו בשעת מעשה, הנה כעת זה אתה האיש וזהו המקרה שסופר לך עליו, ועתה היא שעת המבחן של המעשה המיוחד, והוא נכתב על ידי אליהו ומשיח והקב"ה חותם, ועליו להחדיר לעצמו קודם מעשה איפה הוא נקלע למצבים כאלו, ובהגיע המעשה יוכל להתגבר בקל ובשמחה, וכן בכל פגע וצער יזכור שזה במקום פגע גדול שמעבירים מעליו, ובפרט ביסורי בושה ועלבון שהם מורידים מן החשבון יותר מיסורי הגוף, ולעומת זה בהתבוננות יכול האדם להתעלות מהסבל, ולהמשיך את החיים הרוחניים והגשמיים כמקדם, ואם יוכל להשיב למחרף כגמולו ונמנע, שכרו גדול יותר, וכן קשיים והפסדים של שמירת המצוות מורידים מן החשבון יותר, כי הרי לפי הנראה יכול ה' למנוע מעצמו את ההפסד הזה, וטוב להרגיל עצמו בחידוד ידיעות אלו, וכמו שראינו אצל גדולי ישראל שבכל פגע והבלגה אומרים שיעבירו לנו על פשעינו.

חסד בתפילה

החסד היותר מועיל הוא התפילה על חבריו, וגם כשאין בידו להוציא את חבריו מצרתו, יזכור תמיד להתפלל עליו, וכבר כתב מרן זללה"ה שהמתפלל פועל יותר מן המשתדל.

ואשכחן בגמרא בכמה מקומות שנתבעו על שלא ביקשו רחמים על דורם:

בב"ב צ"א ב' אמר רב חייא בר אבין א"ר יהושע בן קרחה על אלימלך ומחלון וכליון שבודאי לא היה סיבת ענשם משום שיצאו מארץ ישראל לחוץ לארץ כי חס ושלו

שאפילו מצאו סובין לא יצאו, ואלא מפני מה נענשו שהיה להן לבקש רחמים על דורם ולא בקשו, שנאמר בזעקך יצילוך קבוציך, ופירש רשב"ם, בזעקך יצילוך קבוציך - על ידי שתזעק לקבץ הנדחים תנצל.

ובמכות י"א א' שאימותיהן של כהנים מספקות לרוצחים בשוגג מחיה וכסות, כדי שלא יתפללו על בניהם שימותו וכו', ואמרינן שם אמר להו ההוא סבא ששמע מפירקיה דרבא שהסיבה שהכהנים הגדולים נענשים שאם הרוצחים יתפללו זה יגרום שימותו **שהיה להם לבקש רחמים על דורן ולא בקשו**, ואיכא דמתני כדי שיתפללו על בניהם שלא ימותו [היינו שהרוצחים יתפללו על הכהנים הגדולים שלא ימותו לפי שאם לא יתפללו ימותו, מהטעם הנ"ל].

והביאו על זה בגמרא שם שהיה אדם שאכלו אריה במרחק שלוש פרסאות מרבי יהושע בן לוי ומשום כך לא דיבר אליהו הנביא ג' ימים עם ריב"ל [שהי' לו להתפלל].

ובברכות י"ב ב' אמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב **כל שאפשר לו לבקש רחמים על חברו ואינו מבקש נקרא חוטא**, שנאמר גם אנכי חלילה לי מחטא לה' מחדל להתפלל בעדכם. אמר רבא **אם תלמיד חכם הוא צריך שיחלה עצמו עליו כו'**, וברש"י, הכי גרסינן ואם תלמיד חכם הוא וצריך לרחמים צריך שיחלה עצמו עליו - אם תלמיד חכם הוא זה שצריך לרחמים - צריך שיחלה חברו עצמו עליו.

ובבבא קמא צ"ב א' כל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה.

ובמדרש על הפסוק "כי מי נח זאת לי", שנקרא המבול "מי נח" לפי שלא התפלל על דורו.

הקב"ה מבקש כביכול "תנו עוז לאלוקים" הקב"ה רוצה שיתנו כח להועיל לישראל, אנו נתבעים לעזור להקב"ה לעזור לנו, ולעזור לכל הסובלים בישראל.

להתרגל להתפלל על חברו קודם שתבא הצרה, ולאחר שיש צרה.

